

Gittin Sources 24

רי"ף מסכת גיטין דף ל עמוד ב

אמר רבא שלש מדות בקטן צרור וזרקו אגוז ונטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה. פירוש כגון שמת

אביה אבל בחיי אביה והיא ברשות אביה מקבל את גיטה ולא היא: הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממוכרן במטלטלין והן כבר שית כבר שבע כבר תמני כבר תשע כבר עשר כל חד וחד לפום חורפיה וכנגדו בקטנה^א מתקדשת למיאון הגיעו לעונת הנדרים נדרהון נדר והקדשן הקדש וכנגדו בקטנה חולצת (ולית הילכתא כרבא בחליצה דהא פסיקנא בב"ב פ' מי שמת אמר רב נחמן אמר שמואל וכו'): ולמכור בנכסי אביו עד שיהא^ב בן עשרים שנה. ושמעין מהא דאע"ג דהביא הבן שתי שערות אינו מוכר בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שנה:

השגות הראב"ד על הרי"ף מסכת גיטין דף לא עמוד א

אן הפעוטות והן כבן ט' וכבן עשר מקחן מקח וממכרן במטלטלין וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון. קשיא לי הא דאמרי' ביבמות פ' בית שמאי ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר קטנה שאינה יודעת לשמור קדושיה אינה צריכה למאן. הא ידעה לשמור צריכה למאן והכא אמרי' עד שתגיע לפעוטות. לא קשיא התם שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה אבל הכא מתקדשת ע"י עצמה קאמרינן דבעיא שתהא כפעוטות: הגיעו לעונת נדרים כו'. פי' לאותו זמן שאפי' אמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו נדרים נדר והקדשן הקדש דהיינו מי"ג שנה ויום אחד: כנגדו בקטנה חולצת. והוא שהביאה שתי שערות אבל קודם הזמן הזה אף על פי שהביאה שתי שערות לאו כלום הוא דקי"ל תוך זמן כלפני זמן: ואני תמה למה הניח פרק אחד והוא שאם יודע בטיב משא ומתן שממכרו ממכר בנכסי אביו אפי' בקרקעות מעונת נדרים ולמעלה כדאיתא בב"ב ולא מלתא היא שלא חשב רבא כי אם שינוי העתים בפרקי השנים כמו שאמר ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים אבל זה השנוי אינו תלוי בשנים אלא בדעת התינוק ובחריפות שלו:

בעל המאור מסכת גיטין דף ל עמוד ב

כתב הרי"ף ז"ל צרור וזרקו אגוז ונטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה פי' כגון שמת אביה. ועל זה הפי' קשיא מאי דכתב ה"ר שלמה ז"ל בפירושו כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפי' בקבלת אביה ולדבריו אף על פי שאביה קיים אינה מתגרשת קודם הזמן הזה ואין אנו צריכין בשמועה זו להעמידה ביתומה דוקא. ומה שפי' ה"ר שלמה ז"ל מתגרשת בקבלת עצמה אפי' קבל בה אביה קדושין ומת מת לאו דוקא אלא רבותא קמ"ל שאע"פ שמת אביה יש בה כח להתגרש ולדברי הרי"ף ז"ל שפי' כגון שמת אביה יתומה דוקא ואף בעיקר הגירסא אתה מוצא חילוף בין הרי"ף ז"ל ובין ה"ר שלמה ז"ל בשתי המדות הראשונות (במדה ראשונה הוא גרס וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה ובמדה שניה גרס בקטנה מתקדשת למיאון) ולדברי רבינו שלמה ז"ל הא דתנן נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה ה"ה בכל קטנה שיש לה יד והאי דקתני נערה להודיעך כח דרבנן דאפי' נערה אביה מקבל גיטה כמו שהיא מקבלתו ולהודיעך כח דר"י דאפי' נערה אביה ולא היא ולעולם ה"ה לקטנה שיש לה אב וכן נראין הדברים וכג"ל רש"י ז"ל כך היא כל גי' הגאונים ז"ל עד שבא רבינו האי גאון וכתבה בחילוף כמו שהיא כתובה בהלכות הרי"ף ז"ל כך מצאתי בתשובת רבינו האי ז"ל ומצאתי בדבריו התירוץ שכתבתי במס' יבמות שיש הפרש בין שמירת קדושין לשמירת גט מפני שיש בהן כסף וכסף ודעתי נוטה לדברי ה"ר שלמה ז"ל בכל זה חוץ ממה שכתב שכל אינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפי' בקבלת אביה אף על פי שנתן טעם מפני שהוא משלחה וחוזרת וכשטה דמיא לא נראו לי דבריו מבוררים לפי שאביה משמרה מלחזור ובפ' חרש שנשא פיקחת אמרי דבי ר' ינאי ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה וכל שיש לה אב בידוע שיש לה יד דהא אמרי' יד יתירה זכי לה רחמנא וכן מ"ש ה"ר שלמה ז"ל במדה שלישית של רבה שהיא משתביא שתי שערות הא ודאי ליתא כי עונת נדרים סמוך לפירקן היא ובמופלא סמוך לאיש ורבה כר"י ס"ל דאמר איש כתוב בפרשה אשה בין גדולה בין קטנה ולית הלכתא בהא לא כר"י ולא כרבה ומפורש היא בפ' מצות חליצה ובנדה פ' יוצא דופן.

מלחמת ה' מסכת גיטין דף ל עמוד ב

ומה שהוקשה בשתי מדות הראשונות כאן ובפ' ב"ש אינה קושיא ואף על פי ששנינו כל שאינה יכולה לשמור את גיטה כשם ששנינו שאינה יכולה לשמור קדושיה הרי פירשו בברייתא שאינה צריכה שתהא יודעת לשמור את גיטה שמירה מעולה אלא כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר וזה סיוע לגירסת רבינו ז"ל ומדקתני בברייתא היתה יודעת לשמור את גיטה מתגרשת ש"מ אפי' לכתחלה להוציא מן התירוץ שלו שכתב ביבמות ומה שפי' במדה השלישית של רבא שהוא סמוך לפירקן ומופלא סמוך לאיש ורבה כר"י דברי הרב ר' יעקב הם

ונכוחים הם אף על פי שאמרו בפ' יוצא דופן אמר רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן ורב שמואל בר זוטרא מתני לה לשמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא קטנה כל י"ב ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת משום שחוששין שמא נשרו אלמא לאו כר"י ס"ל אלא שיש לומר ההוא לישנא דרב שמואל פליגא אשמעתיה דרבא דהכא ולזה הפ' נאמר שמה שכתב רבינו גם הגאונים בחבוריהם דברי רבא כמה שהם מפני שלא הוצרכו לפרש שכבר פסקין הלכה ביבמות עד שתביא שתי שערות אבל יש לתקן דברי רבא כהלכה שעונת הנדרים לקטן הוא מבן י"ב שנה ויום אחד שאע"פ שהביא שתי שערות נדריו נבדקין וכנגדו בקטנה שהגיע לכלל השנים הללו שהיא בת י"ב שנה ויום אחד חולצת דלגבי קטנה גדלות היא והוא שהביא שתי שערות שהאשה ממהרת לבא לפני האיש כדתנן במשנת יוצא דופן ואל תתמה על לשון הגמ' שהוא קורא אותה קטנה והיא נערה שכלפי שאמרו ג' מדות בקטן אמרו בלשון הזה ואינו אלא כאומר וכנגדו באשה חולצת וזו שאמר רבא ביבמות עד שתגיע לעונת נדרים לדבריו דרבי קאמר כדמפורש בגמ' בהדיא ואפשר דרבא גופיה הוא דמסיים בה והלכתא עד שתביא שתי שערות ושמא זהו סמך רבינו הגדול ז"ל בדברי רבא אלא שיש ידים לפי הראשון מפני שכאן וכאן אמרו דבר אחד:

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סה עמוד א

אמר רבא שלש מדות בקטן אגוז ונוטלו צרור וזורקו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה. כלומר אף על פי שהן קדושין גמורין דבר תורה. הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין. וכבר פרשוה אמוראי בשלהי הניזקין כבר שית כבר שבע כבר תמני כבר תשע כל חד וחד לפום חורפיה. וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון כלומר דצריכה מיאון, אבל פחות מכן אפי' מיאון אינה צריכה דאין קדושי קטנה המתקדשת ע"י אמה ואחיה כלום אלא א"כ הגיע לפעוטות, וקשיא לן דהא תנן ביבמות פרק בית שמאי (ק"ז ב') ר' חנניא בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת שאינה יכולה לשמור את קדושיה אינה צריכה למאן ואיתמר עלה התם אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנניא בן אנטיגנוס אלמא הלכה מכלל דפליגי רבנן עליה ולחומרא פליגי לומר דלעולם מתקדשת למיאון ואפי' אינה יכולה לשמור קדושיה, מדקאמר ר' חנניא כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה מיאון מכלל דשמעינהו לרבנן דפליגי דצריכה מיאון, א"כ רבא דפסק כמאן דיכולה לשמור גטה ואת קדושיה זמנה קודם לעונת הפעוטות וכדאמר' לעיל גבי יכולה לשמור את גטה, וכן יש לדקדק בדברי רבינו אלפסי ז"ל שהביא כאן דברי רבא וביבמות הביא דברי רב יהודה אמר שמואל דאמר הלכה כחנניא דאלמא משמע דאידי ואידי חד שיעורא הוא, ואפשר לומר דכל שיכולה לשמור קדושי כסף דידה קאמר כלומר בטיב משא ומתן שלא תאבד כסף קדושיה במשאה ומתנה והיינו עונת הפעוטות, ושמעי' לה מדרבנן דפליגי עליה דר' חנניא בן אנטיגנוס ואמרי דאע"פ שאינה יכולה לשמור קדושיה מתקדשת למיאון ואי בשאינה יודעת לשמור כלל קאמר היאך היא מתקדשת דהא לכו"ע אינה מתקדשת אלא לדעתה וכדתנן התם איזו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה לומר דכל שלא לדעתה אינה צריכה מיאון כלל וזו אינה אלא כשוטה כדאמר' לעיל, אלא ודאי יודעת ואינה יודעת כפעוטות קאמר ועלה קאמר ר' חנניא בן אנטיגנוס דכל שאינה יכולה לשמור קדושיה יפה כפעוטות שלא תאבדם במשאה ובמתנה אינה מתקדשת למיאון, וטעמייהו דרבנן התם משום דכיון שהיא יכולה לשמור קדושיה שלא תזרקם ויש לה להתגרש אפי' בקדושי אביה שהן תורה תקינו לה רבנן יד להתקדש למיאון, וכן מצאתי בירושלמי דגרסי' התם בפרק בית שמאי מה חלוקין על ר' חנניא בן אנטיגנוס מן מה דאמר ר' יוחנן איזו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש כל שנותנין לה גיטה ודבר אחר עמו והיא מוציאה אותו לאחר זמן הדה אמרה חלוקין על ר' חנניא בן אנטיגנוס כנ"ל, ובספר המאור תירוצין אחרים במסכת יבמות.

בעל המאור מסכת יבמות דף לו עמוד ב

א"ר"י אמר שמואל הלכה כר' חנניא בן אנטיגנוס קשיא לן בשמעתא דרב' אמר ג' מדות בקטנה דבמיאון אמרי' כל קטנה שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן והם ה"נ אמרינן בגיטין כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אלמא שיעור אחד לשתייהו ובג' מדו' דרב' חלוקות זו מזו וחילוף יש בין גרסת הגאונים ובין גרסת רש"י ז"ל ויש מתרצים התם במתני' בקטנה שהשיאוה אמה ואחיה ועלה איירי ר"ח בן אנטיגנוס והכא בשמעתא דרבה איירי במתקדשת למיאון מעצמה ולפיכך צריכה להיות גדולה יותר ויש מתרצים כי שמירת הקידושין יותר גדולה משמירת הגט מפני שיש בהם כסף ושוה כסף ולא נהירא דכי אמרינן כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפילו מדאורייתא ואפי' דיעבד והוא בשיעור שאינה מתקדשת למיאון וכג' רש"י ז"ל וכי אמרינן שהיא מתגרשת בקדושי אביה בפעוטות לכתחל' הוא דאמרינן הכי כדי שתהא יודעת לשמור גטה ולשמור עצמה דאי לאו הכי הויה ליה כשוטה שהיא מתגרשת דבר תורה ואמור רבנן נשטית לא יוציא ומפ' חרש שנשא פקחת תברר דבר זה ויש לנו עוד תוספת ביאור בזה במס' גיטין בפרק התקבל'.

רמב"ם הלכות אישות פרק ד הלכה ז

קטן שקידש אין קידושיו קידושין, אבל גדול שקידש את הקטנה היתומה או קטנה שיצאת מרשות אב, אם היתה פחותה מבת שש אף על פי שהיא נבונה לחש ביותר ומכרת ומבחנת אין כאן שם קידושין ואינה צריכה למאן, ואם היתה מבת עשר ומעלה אף על פי שהיא סכלה ביותר הואיל ונתקדשה לדעתה הרי זו מקודשת למיאן. היתה מבת שש עד סוף עשר בודקין את יופי דעתה, אם מבחנת ומכרת עסקי הנישואין והקידושין צריכה למאן, ואם לאו אינה מתקדשת למיאן ואינה צריכה למאן. +/השגת הראב"ד/ אבל גדול שקידש את הקטנה היתומה או קטנה שיצאה מרשות אב אם היתה פחותה מבת שש. א"א זה השיעור לא מצאתי אותו מפורש ואם יאמר מפני שאמרו קטן בן שש יוצא בעירוב אמו והוא נקרא קטני קטנים במסכת כתובות (סה) אם כן אפילו בן שש, ומה שאמר מבת עשר ולמעלה אף על פי שהיא סכלה ביותר מקודשת למיאן, בת עשר למד מפעוטות במסכת גיטין (נט; סה) ומה שאמר אפילו היא סכלה ביותר והלא אמרו קטנה שאינה יודעת לשמור קידושיה אינה צריכה למאן כדאית' ביבמות פ' ב"ש (קז) ואין שיעור לקטנותה אפי' בת עשר, ואם יודעת לשמור קידושיה צריכה למאן אף על פי שאינה יודעת להבחין ולהכיר בעסקי נישואין וקידושין, ואי קשיא לך אם כן שיעור הפעוטות למה נאמר אימא לך כדי להתקדש ע"י עצמה אבל אם קדשה אמה או אחיה לדעתה אפילו פחותה מפעוטות אלא שתדע לשמור קידושיה והכי איתא התם. +

רמב"ם הלכות גירושין פרק יא הלכה ז

איזו היא קטנה שצריכה למאן, מבת שש עד בת עשר בודקין אותה לפי יופי דעתה אם יודעת לשמור קדושיה ושהן קדושין לא שתשמור אותן כמו שמשמרת האגוז והתמרה וכיוצא בהן הרי זו צריכה מיאן, ואם אינה יודעת לשמור קדושיה אינה צריכה למאן אלא הולכת לבית אמה כאילו לא נתקדשה מעולם, ופחותה מבת שש אפילו יודעת לשמור אינה צריכה מיאן, ויתרה על בת עשר אפילו סכלה ביותר צריכה מיאן, וכל מי שהשיאוה אחיה או קרוביה או אמה שלא לדעתה אינה צריכה למאן. +/השגת הראב"ד/ ויתרה על בת עשר אפי' סכלה ביותר צריכה מיאן. א"א כבר כתבתי בהלכות קדושין מה שאני סובר בזה ולעולם סכלה שאינה יודעת לשמור גיטה וקדושיה אינה יכולה להתקדש ואפילו היא בת י' וי"א ולא נתנו שיעור פעוטות אלא במתקדשת ע"י עצמה והוא שיודעת לשמור את קידושיה ואם אינה בת י' אינה מתקדשת אלא ע"י אמה ואחיה ומדעתה ואף על פי שיודעת לשמור קדושיה. +

רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה יט

קדשה אביה כשהיא קטנה ומת, אם מבחנת בין גיטה לדבר אחר הרי זו מתגרשת משיגיע הגט לידה ואם לאו אינה מתגרשת עד שתבחין ואם גירשה אינה מגורשת.

שלטי הגבורים מסכת יבמות דף לו עמוד א

ג לשון ריא"ז

איזהו היא שהיא צריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן וכ"נ בעיני שאם נשאת בלא דעת אמה ואחיה או אם אין לה אח ואם ונשאת בלא דעת שאר קרוביה אינה צריכה למאן שאינה אלא כמפותה ופתוי קטנה אונס הוא והרי היא כמי שלא נשאת מעולם:

השגות הראב"ד על הרי"ף מסכת גיטין דף לא עמוד א

הגיעו לעונת נדרים כו'. פי' לאותו זמן שאפי' אמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו נדריהם נדר והקדשן הקדש דהיינו מי"ג שנה ויום אחד: כנגדו בקטנה חולצת. והוא שהביאה שתי שערות אבל קודם הזמן הזה אף על פי שהביאה שתי שערות לאו כלום הוא דקי"ל תוך זמן כלפני זמן: ואנ' תמה למה הניח פרק אחד והוא שאם יודע בטיב משא ומתן שממכרו ממכר בנכסי אביו אפי' בקרקעות מעונת נדרים ולמעלה כדאיתא בב"ב ולא מלתא היא שלא חשב רבא כי אם שינוי העתים בפרקי השנים כמו שאמר ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים אבל זה השנוי אינו תלוי בשנים אלא בדעת התינוק ובחריפות שלו:

רמב"ם הלכות נדרים פרק יא הלכה א - ד

הלכה א

קטן בן שתיים עשרה שנה ויום אחד, וקטנה בת אחת עשרה שנה ויום אחד שנשבעו או נדרו בין נדרי איסור בין נדרי הקדש בודקין אותן ושואלין אותן, אם יודעין לשם מי נדרו ולשם מי הקדישו ונשבעו נדריהן קיימים והקדשן הקדש, ואם לא ידעו אין בנדריהם ובדבריהם כלום, וצריכין בדיקה כל השנה כולה שהוא שנת י"ב לקטנה, ושנת י"ג לקטן.

הלכה ב

כיצד הרי שנדרו או הקדישו בתחלת שנה זו ושאלו אותן ונמצאו יודעין ונתקיים נדרן, ונדרו נדר אחר אפילו בסוף שנה זו צריכין בדיקה ואח"כ יתקיים, ואין אומרין הואיל ונמצאו יודעין בתחלת השנה אין צריכין בדיקה אלא בודקין אותן את כל השנה הזו כולה.

הלכה ג

קודם הזמן הזה אף על פי שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו אין נדריהן נדר ואין הקדשן הקדש, ואחר הזמן הזה שנמצא הבן בן י"ג שנה ויום אחד והבת בת י"ב שנה ויום אחד אף על פי שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו דבריהן קיימין והקדשן הקדש ונדריהן נדרים ואף על פי שלא הביאו שתי שערות, וזו היא א עונת נדרים האמורה בכל מקום.

הלכה ד

הואיל והגיעו לשני הגדולים נדריהן קיימין, אף על פי שלא הביאו סימנין ועדיין לא נעשו גדולים לכל דבר, ודבר זה מדברי תורה שהמופלא הסמוך לאיש הקדשו ונדרו נדר, אף על פי שנדריהן קיימין אם חללו נדרן או נשבעו והחליפו אין לוקין עד שיגדילו ויביאו שתי שערות.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סה עמוד א

הא לכם מעות הללו ופדו בהם מעשר שני. מהכא משמע דקטן אית ליה זכייה מדאורייתא אפי' בממון דאם לא כן אין פודין אלא משל אב והיה להם להוסיף חומש, אלא ודאי ש"מ דזוכה הוא דבר תורה בשיש דעת אחרת מקנה, ואי קשיא לך הא דתנן בפרק מי שמת זכין לקטן ואין זכין לגדול וטעמא משום שאין יד לקטן לזכות בעצמו כגדול, תירצו בתוס' דהתם בקטן שאינו מבחין בין צרור לאגוז, וא"נ בקנין סודר שאין לו דעת להבחין קנין חליפי סודר, וא"נ כיון דקיי"ל דקונין בכליו של קונה אין לו דעת להקנות כליו עד שיגיע לעונת הפעוטות והיה בשלא הגיע לעונת הפעוטות, והוא נמי דאמרי' בסוכה לא ליקני אינש לוליבא לינוקא דינוקא מיקנא קני אקנויי לא מיקני מיירי קודם שיגיע לפעוטות אבל אם הגיע לפעוטות מתנתו מתנה, וא"נ בשיש לו אב המפרנסו א"נ אפטרופוס דאז אין מתנתו מתנה כדאמרי' בכתובות שלהי פ' מציאת האשה תנן הפעוטות מקחן וממכרן ממכר במטלטלין אמר רפרם לא שנו אלא שאין שם אפטרופא אבל יש שם אפטרופא אין מקחן מקח ואין ממכרם ממכר, וה"ה למתנה דקא מדייק לה התם מדתנן המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי וכו' בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום.

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף סד עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב אסי צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומניחו ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו בין לאחרים. ושמואל אמר דאחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים, והא דאמרינן הכא דקטן זוכה לעצמו ולעיל פרק הנזיקין (נ"ט ב') תנן דמציאת חרש שוטה וקטן אין בהם משום גזל אלא מפני דרכי שלום אלמא דאין זוכין, י"ל דבדעת אחרת מקנה זוכין והתם גבי מציאה דליכא דעת אחרת אין זוכין ולפיכך אין בהם משום גזל אלא מפני דרכי שלום, א"נ דהתם הוא מפני שאין דעתו של קטן לזכות לעצמו אלא לאביו וכדאמרינן (ב"מ י"ב א') בשעה שמוצאה מריצה אצל אביו והוא אינו זוכה לאחרים אבל בדבר אחר זוכה ודאי לעצמו, ודעת רבותינו דקטן כשזוכה דוקא במטלטלין אבל לא בקרקעות דאין לו יד לקנות והוא אינו בדרכי הקנאה כלל וחזקתו אינה חזקה, ואפילו במטלטלין נמי אינו זוכה אלא בדבר שהוא תחת ידו אבל בחליפין לא שהוא אינו בדרכי הקנאה כלל לא לקנות ולא להקנות, והלכך אין אדם זוכה במטלטלין דקטן אף על פי שמקחו [מקח וממכרו] ממכר במטלטלין כשהגיע לעונת הפעוטות אלא א"כ מחזיק בהם הקונה דכיון דברשותו מחזיק בהן נתנו לו רשות לזכות בהן כדי חייו, ולפי זה מי שמתחייב לקטן בין בקנין (ע"י השטר) בין בשטר שמתחייב לו במנה בשטר אינו זוכה כיון שאין הדבר תחת ידו, אא"כ במזכה להם ע"י אחר.

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף ל עמוד ב

זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. אם זיכה אדם לחבירו דבר ע"י אותו קטן שמסר בידו החפץ ואמר זכה בחפץ זה לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר וא"ת דהכא אמרינן דקטן זוכה לעצמו ואילו בפרק הניזקין (דף נט ב) תנן מציאת חרש שוטה וקטן יש בהם גזל מפני דרכי שלום י"ל דהתם היינו טעמא משום דליכא דעת אחרת מקנה [ומש"ה מפני דרכי שלום ותו לא אבל אי איכא דעת אחרת מקנה] אית להו זכייה וא"ת דבפ' מי שמת (דף קנז א) אמרינן דזכין לקטן ואין זכין לגדול כלומר דאיכא תנא דס"ל דקטן משום דאיהו לא מצי זכי זכין לו אבל גדול כיון דאיהו מצי זכי אין זכין לו מ"מ משמע מהתם דקטן לא מצי זכי והכא אמרינן דזוכה לעצמו תירצו בזה דמהכא משמע דכי אמרינן זוכה לעצמו דוקא במטלטלין ודוקא בשהגיע לידו אבל בהקנאה אחרת כגון אגב וחליפין לא לפי שהקטן אינו יודע בדרכי הקנאה כלל וכשאמרו הפעוטות מקחן וממכרן ממכר במטלטלין דוקא בשמחזיק בהם הזוכה דכיון דברשותו של קטן מחזיק בהן תקנו בהן שיזכה משום כדי חייו אבל בהקנאה אחרת ליתיה כלל ולפיכך מי שמתחייב לקטן בין בשטר בין בקנין כיון שאין אותו דבר תחת ידו אינו זוכה אא"כ זכה ע"י אחר והיינו דאמרינן התם בפ' מי שמת (שם) דזכין לקטן משום דאיהו

גופיה לאו בר זכייה הוא בדרכי ההקנאות. אבל אין זכין לגדול כיון שהוא עצמו יכול לזכות בהן. ואחרים העמידו היא בדפרק מי שמת בקטן שלא הגיע עדיין למדה הזאת. [ושני התירוצים בתוספות]:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קנה עמוד א

איתמר: קטן מאימתי מוכר בנכסי אביו? רבא אמר רב נחמן: בן שמנה עשרה שנה, ורב הונא בר חנינא אמר רב נחמן: מבן עשרים שנה.

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קנה עמוד א

מאימתי מוכר בנכסי אביו - בקרקעותיו ותהוי מכירתו מכירה דאילו גבי מטלטלי תנן (גיטין דף נט) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ומפרשינן התם כבר שית כבר שב כל חד לפום חורפיה ומשום כדי חייו תקינו ליה רבנן במטלטלין דתהוי מכירה למזונותיו אבל במקרקעי לא.

בן שמנה עשרה - ויום אחד דפסקין לקמן תוך זמן כלפני זמן ואף על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן יפה כדמוכח לקמן בת י"ד שיודעת בטיב משא ומתן מוכרת וכגון שהביאה שתי שערות כדמוכח לקמן.

תוספות מסכת בבא בתרא דף קנה עמוד א

איתמר קטן אימתי מוכר בנכסי אביו - הכי גרסינן בספרים ישנים וגם רבינו תם גריס כך רבא אמר רב נחמן בן שמנה עשרה רב הונא בר חנינא/אמר רב נחמן בן עשרים וגרסינן בתרה והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דהוא (7) דפחות מבן עשרים דזבין בנכסי דאבוה כו' עד אמר להו רבא מדאסברוהו וסבר מידע הוי ידע והא דעבד הכי חוצפא יתירא הוה ביה פירוש הגיע זמנו למכור בנכסי אביו ומתחלה היה סבור רבא שהיה שוטה ולכך לא הוה מקחו ממכרו ולבסוף כיון דראה דאסברוהו וסבר אם כן אינו שוטה לגמרי כיון שהגיע זמנו למכור יכול למכור וא"ת תקשה דרבא אדרבא דהכא קאמר בן שמנה עשרה ואילו בגיטין פ' התקבל (דף סה.) גבי ג' מדות בקטן כו' קאמר רבא ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים ואומר ר"י דנראה דגרסינן בההיא דהתקבל רבה חבירו של רב יוסף שהיה רגיל לעשות מדות כמו ההיא דסוף המצניע (שבת דף צה:) דחמש מדות בכלי חרס דגרס התם רבה מדאמר ליה (רב אסי רבי) אתה אומר כן דאילו רבא לא עלה לארץ ישראל כמו רבה ומיהו אין זו ראייה כל כך כי גם רבא מצינו שהיה עושה מדות דאמר רבא בגיטין פ' הזורק (דף עט.) שלש מדות בגיטין ואמר רבא נמי פרק קמא דחולין (דף יז:) שלש מדות בסכין אך לכאורה משמע דגרסינן התם רבה מכח הך קושיא דהכא כדפרישית (8) ואי גריס התם רבה א"ש טפי בהכי הא דקאמר בג' מדות בקטן הגיעו לעונת נדרים נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן בקטנה חולצת ואם כן משמע דאית ליה לרבא קטנה חולצת ואילו בפ' יוצא דופן (נדה מו. ושם) אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים ומסיק התם דוקא קאמר רבא לענין מיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה ואי גרס התם רבה אתי שפיר ורבינו שמואל תירץ שם וכנגדו בקטנה חולצת דהיינו בת (9) שנים עשרה שנים ויום אחד שהקטנה היא אז גדולה ולא נהירא דאם כן לא הוה ליה למימר וכנגדו בקטנה אלא וכנגדו חולצת אלא משמע שכנגדו קטנה שהגיעה לעונת נדרים שהיא בת עשתי עשרה שנה ויום אחד ורבינו תם תירץ דודאי רבא סבר לה כדפסיק בפ' מצות חליצה (יבמות קה: ושם) ולקמן בשמעתין דלחליצה בעי גדולה ובגיטין איירי רבא אליבא דר' יוסי דאמר קטנה חולצת דאמרין בפ' מצות חליצה לדברי ר' יוסי קטנה חולצת משהיא כפעוטות רבא אמר משתגיע לעונת נדרים משמע דלדברי ר' יוסי קאמר ואיהו סבירא ליה התם כמ"ד התם והלכתא משתביא שתי שערות ולספרים דגרסי כן בדברא עד שיהא בן עשרים הוי אתי שפיר ההיא דגיטין פ' התקבל (דף סה.) אך אותה גירסא אינה נראית כלל שצריך למחוק הספרים דגרסי והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר שהרי הוא כתוב אחר שלח גידל בר מנשיא כו' ופירש רבינו שמואל (10) היינו טעמא דאסברוהו ליה וסבר אם כן חכם גדול היה וידע בטיב משא ומתן משום דחייש לעובדא דגידל בר מנשיא אייתי ליה בתר הכי ואין נראה כלל וכי בשביל שהוא היה יודע לסבור זה היה חשוב חכם יודע בטיב משא ומתן על כן נראה יותר גירסת ספרים ישנים.

מוכר בנכסי אביו - פי' רבינו שמואל דדוקא בנכסי אביו אבל בנכסים שקנה ושנתנו לו במתנה יוכל למכור וכן פי' רב אלפס דבנכסים שקנה אין אנו חוששין אם מוכרן והא דאמרין לקמן למקרקעי אין עדותן עדות פירוש לשום קרקעות כמו שאפרש בסמוך דהיינו (11) דדעתיה מיקרבה לגבי זוזי ואינו בקי בשומא ורבינו תם פירש דהוא הדין נכסים שקנה אינו יכול למכור מטעם דמיקרבה דעתיה לגבי זוזי ומה שהקשה ר"י שמא כשהוא שוטה זבין וכשהוא שוטה זבן לאו קושיא היא דטעמא לא משום שטות הוא אלא משום דמיקרבה דעתיה לגבי זוזי.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קנה עמוד ב

שלח ליה גידל בר מנשיא לרבא, ילמדנו רבינו: תינוקת בת ארבע עשרה שנה ויום אחד יודעת בטיב משא ומתן, מהו? שלח ליה: אם יודעת בטיב משא ומתן - מקחה מקח וממכרה ממכר. ולישלח ליה: תינוק! מעשה שהיה כך היה.

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קנה עמוד ב

אית דגרסי מקחה מקח וממכרה ממכר במטלטלין - ולא מבעיא בת ארבע עשרה אלא אפי' כבת שב וכבת שית כדתנן הפעוטות כו' ומוקים להו בגיטין כבר שית וכבר שבע אלא מעשה שהיה כך היה ולא נהירא דמאי אתא לאשמועינן מתני' היא הפעוטות מקחן מקח כו' ואפילו אין יודעין יפה בטיב משא ומתן דהא כבר שית כבר שבע מוקמית לה ונראה בעיני דבמקרקעי מיירי ולא גרסינן במטלטלין והכי מפרש לה שלח ליה רב גידל בר מנשיא לרב ילמדנו רבינו תינוקת בת י"ד שיודעת בטיב משא ומתן מהו למכור בנכסי אביה אף על גב דלא הויא בת עשרים מהכא שמעינן דעד השתא איירינן בשאין יודע כל כך בטיב משא ומתן ואפילו הכי מבן עשרים ואילך מוכר בנכסי אביו הואיל ואינו שוטה ממש אבל בפחות מבן עשרים בעינן חכמה יתירה למכור בנכסי אביו.

רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף קנה עמוד ב

השתא דייקינן מהא הלכתא דפשיטא דמקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין שלו ולא במקרקעי שלו. אף על גב דהביא ב' שערות שומא הוי. והוא דידיעי פעוטות בטיב משא ומתן. בן י"ג שנה ויום אחד והביא שערות ויודע בטיב משא ומתן מוכר במקרקעי שלו ובמטלטלי של אביו. מן י"ח שנה ולמעלה לרבא אם הביא ב' שערות ויודע בטיב משא ומתן מוכר בנכסי אביו. ואם הוא בן עשרים ולא הביא שערות ואינו יודע בטיב משא ומתן אין מוכר בנכסי אביו.

רמב"ם הלכות מכירה פרק כט הלכה יב - ט

הלכה יב

קטן שהגדיל והביא הזכר שתי ה שערות אחר שלש עשרה שנה והבת אחר שתיים עשרה אף על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן מקחו מקח וממכרו ממכר ומתנתו מתנה ו במטלטלין, אבל בקרקע אין מעשיו קיימין עד שיהיה יודע בטיב משא ומתן אחר שהגדיל.

הלכה יג

ז במה דברים אמורים בקרקע שלו אבל קרקע שירש ח מאבותיו או משאר מורישיו אין ממכרו ממכר עד שיהיה ט בן עשרים שנה, אף על פי שהביא שתי שערות ויודע בטיב משא ומתן, שמא ימכור בזול מפני שדעתו נוטה אחר המעות ועדיין לא נתישבה דעתו בדרכי העולם.

השגות הראב"ד על הרי"ף מסכת גיטין דף לא עמוד א

ואני תמה למה הניח פרק אחד והוא שאם יודע בטיב משא ומתן שממכרו ממכר בנכסי אביו אפי' בקרקעות מעונות נדרים ולמעלה כדאיתא בב"ב ולא מלתא היא שלא חשב רבא כי אם שינוי העתים בפרקי השנים כמו שאמר ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים אבל זה השנוי אינו תלוי בשנים אלא בדעת התינוק ובחריפות שלו:

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף לא עמוד א

ולמכור בנכסי. קרקעות אביו הוי קטן עד שיהא בן עשרים. משום דבאו לו מכח ירושה אבל בנכסים שלו לא צריך ומשמע דטעמא דמילתא משום דנפלו לו בירושה זילי גביה ומוזיל בהו ואפילו ביודע בטיב משא ומתן בעינן שיהא בן עשרים כמו שכתוב בהלכות ב'פ' מי שמת אבל כשהוא בן עשרים והביא שתי שערות אפילו אינו יודע בטיב משא ומתן ממכרו ממכר: